

*LA FRACTURA CIVIL A
LA RESTAURACIÓ*

JOAN BARNADAS PUIGFERRER

D

esprés de la Guerra Civil (1872-75), el segment central de la classe benestant olotina va fer un esforç de reconciliació. Prescindint del bàndol on havien militat durant el Sexenni Democràtic i la Guerra Civil, es varen posar a treballar conjuntament per treure Olot de l'ostracisme i el decaïment on es trobava i per posar les bases que permetessin recuperar els anys d'esplendor i creixement. L'eina que va permetre reunir novament els olotins emprenedors va ser l'*Asociación de Fomento de la M.L. Villa de Olot y su Comarca*. Fundada el 1877, va iniciar la seva singladura amb una gran activitat; però les seves iniciatives i propostes no sempre varen agradar als regidors de l'ajuntament. Aquests enfrontaments varen acabar conformant dos grups, d'una ideologia molt semblant, que s'expressaren a través de la *Revista Olotense* i *La Locomotora*.

Les divisions entre les classes benestants d'Olot es varen agreujar i polaritzar ideològicament a causa del **turnisme**, de l'alternança en el govern de l'Estat dels partits dinàstics. Els electors d'Olot, tots gent amb patrimoni o negoci, solien escollir ajuntaments de majoria conservadora però, quan a Les Corts tenia majoria el partit liberal, el govern nomenava un alcalde d'aquesta tendència, amb gran irritació dels conservadors. La crispació va arribar a ser tan gran, que es va produir una fractura definitiva i irreconciliable entre liberals i conservadors.

Dins de la majoria conservadora tampoc hi regnava l'harmonia. *Fomento* havia generat moltes reticències i desavinences personals. Tanmateix, el 1889, l'èxit popular de la campanya d'oposició a la reforma del codi civil va reactivar l'unitarisme i les ganes de treballar per Olot sense partidismes ni personalismes. Seguint la moda del moment varen formar un **Centre Catalanista**, que va viure

uns primers anys de gran dinamisme. Una qüestió menor, col·lateral, com és la comercialització dels **censals** amortitzats a l'església, va fracturar, novament, l'any 1892, el grup dirigent, formant-se dos bàndols, que s'expressarien, també, a través de dos setmanaris, *L'Olotí* i *El Eco de la Montaña*.

A partir d'aquell moment, les classes benestants conservadores es fragmentaren en dos blocs irreconciliables. Ideològicament eren molt semblants, tots catòlics i conservadors, però, personalment, incompatibles. Aquesta confrontació fratricida va permetre que el 1902 guanyés les eleccions municipals un conglomerat de partits d'esquerra (liberals, progressistes i republicans) que varen emprendre grans reformes i que denunciaren públicament el dèficit municipal de les anteriors administracions. Per evitar que es tornés a repetir una victòria de l'esquerra, la jerarquia eclesiàstica olotina va prendre el lideratge dels sectors conservadors i va forçar perquè, a partir d'aleshores, es presentés a cada elecció municipal una única candidatura "unitària", anomenada coalició catòlica, que va crear un gran malestar entre els catòlics liberals que tradicionalment concorrien a les eleccions en la candidatura no catòlica.

La fractura civil covada al si del Centre Catalanista també explica el poc pes que tingué el regionalisme polític a Olot en els seus primers anys. És una qüestió personal. Al Centre hi varen quedar les persones amb interessos més culturals i cívics, menys interessats en l'acció política, mentre que al bàndol que va sortir del Centre Catalanista hi havia la gent més preparada i amb més ambició política i governamental. Per tant, l'etiqueta "regionalista" va quedar relegada a un segon pla.

Fomento

Tan bon punt la Tercera Guerra Carlina (1872-76) es va haver acabat i el país es va normalitzar, un grup d'olotins emprenedors va promoure la creació d'una nova entitat, integradora i apolítica, que havia d'ajudar a cohesionar, de nou, aquella col·lectivitat, enfrontada i fragmentada a causa de les reticències que varen provocar en alguns sectors de la societat els canvis democràtics assolits gràcies a la Gloriosa Revolució de Setembre de 1868 i de la posició que cada grup havia mantingut durant la insurrecció armada dels absolutistes. Però, si a l'acabar la Primera Guerra Carlina s'havia format amb aquesta mateixa finalitat la Sociedad Filharmónica Olotense (1845) que tenia un marcat caràcter lúdic i relacional, en aquesta ocasió es va optar per una entitat eminentment econòmica, la Asociación de Fomento de la Muy Leal Villa de Olot y su partido. Segons el reglament, aprovat l'estiu de 1877, l'objectiu de la nova entitat era "*agruparse con la idea de defender sus derechos, alcanzar la protección que se merece*

del Gobierno y sus delegados, fomentar en esta Villa y pueblos de partido los ramos de Industria, Comercio, Agricultura y Ciencias y Bellas Artes y tener un centro de contratación y de mútua ilustración". D'aquest primer article del reglament sobresurt que només podien ingressar com a socis "*cuantos directa o indirectamente paguen una contribución al Estado*". O sigui, la nova societat estava restringida a comerciants, industrials, propietaris i professionals liberals. En quedaven explícitament exclosos els treballadors per compte aliè, militars i funcionaris inclosos.¹

L'associació es va organitzar en quatre seccions (agricultura, comerç, indústria i belles arts) que funcionaven autònomament. Cada secció tenia la seva junta i un representant a la Junta Directiva. En un primer moment, les reunions se celebraren a la sala de plens de l'Ajuntament i no va ser fins al juny de 1878 que l'associació no va tenir una seu social a sobre del cafè de la plaça, avui cafè Europa, al qual s'accedia des del carrer de la Presó Vella.²

La primera Junta Directiva és prou representativa d'aquesta voluntat integradora i superadora de la confrontació ideològica i bèl·lica. Hi conviven monàrquics liberals de totes les tendències, barrejats amb carlistes i gent independent; només s'hi troben a faltar els republicans, que varen ser els grans derrotats de la confrontació política i els únics explícitament exclosos de la Restauració Borbònica. La junta la presidia Francesc Mas i Fluvià, un liberal progressista, regidor durant el Bienni Progressista i actiu en la Milícia Nacional, vocal de la Junta Revolucionària de 1868 i alcalde l'any 1872, quan els republicans varen ser apartats de l'alcaldia d'Olot pel govern de l'Estat, i que el 1877 va ser nomenat alcalde però no va prendre possessió al·legant una edat avançada. El vicepresident era Salvi Pujadas, un advocat isabelí moderat que havia estat regidor a principis dels 50 i secretari de l'Ajuntament des de l'any 1859 fins a la Revolució de Setembre de 1868. El tresorer era Josep Saderra, l'alcalde carlí durant l'ocupació de la vila pel general Savalls. El secretari era Joan Bassols i Prim, un home del Centre Artístic i que després milità al Centre Catalanista, de perfil poc polític. El Vicesecretari, en canvi, era Ramon Torras, un advocat carlista de llarga trajectòria política i municipal. L'arxiver era Valentí Masdexexàs, un liberal independent, capità d'una companyia de la Milícia Nacional, regidor en diverses etapes i alcalde sempre en moments complicats, com l'any 1842 i, després, el 1852 i 1854.

●
¹ Biblioteca Marià Vayreda. Reglamento de la Asociación de Fomento de la M. L. Villa de Olot y su partido judicial. Imprenta y librería de Juan Bonet. Olot. 1877. El reglament va ser aprovat el 29 de juliol per la Junta General de socis i pel Governador el primer d'octubre.

² AMOC. Acta de *Fomento*. 16/6/1878.

Completava la Junta el comptador Joaquim Vayreda, un carlí moderat que evolucionà cap a postulats moderats i catalanistes.

Tot i la voluntat integradora, la nova associació de Fomento no va ser ben acollida per tothom. El novembre de 1877 el diari gironí *La Lucha* va publicar un article, signat amb pseudònim, on es denunciava que l'Associació Fomento “no se la segunda por estos habitantes cual se merece, permaneciendo muchos de ellos apartados de la misma prestando más oídos a la voz de un partido político”, afegint després que l'entitat està “amenazada de muerte por la envidia” entre els seus socis. La *Revista Olotense*³ no negava cap de les acusacions, però confiava en el “talento y la distinguida posición social” dels socis per superar les reticències i proposava que la *Sociedad de Fomento* es fusionés amb el *Centro Artístico*, tot argumentant que tenien els mateixos objectius, una organització pràcticament idèntica, compartia molts socis i totes dues estaven mancades de recursos econòmics. Fins i tot, proposava un nom per a la nova societat, *Ateneo Olotense*, que ajudaria a evitar protagonisme i susceptibilitats. La proposta no va reeixir, probablement perquè aquest paral·lelisme que aquí es presentava no era tal. *Fomento*, en aquest moment, no volia ser un casino més, entès com a lloc de trobada, formació i diversió, com era el Centre Artístic o el *Círculo Olotense*. Volia ser, d'una banda, un laboratori d'idees, ara en diríem un *think tank*, que repensés el futur d'Olot, i de l'altra, un grup de pressió que defensés els interessos d'Olot davant l'administració pública. Per les juntes de *Fomento* van desfilar bona part de les classes benestants actives socialment: Joaquim Fontanella, Lluís Sayols, Marc de Roca, Pau Soler, Vicens Aulet, Jeroni Pena, Eudald Artigas, Josep Porxas, Antoni Pasqual, Marià Bassols, Joan Danés, Francesc de Trincheria, Josep Esquena, Joan Capdevila, Pere Carrera, Enric Daunís... Des d'allà es varen posar en marxa projectes molt ambiciosos com crear una caixa d'estalvis, fer arribar el telègraf a Olot, millorar les carreteres, portar el tren a Olot des de Torelló i, després, des de Girona.

Malauradament, només va reeixir l'obertura de la carretera fins a Sant Joan de les Abadesses.

La Revista Olotense

Paral·lelament al naixement de *Fomento*, es va començar a publicar la *Revista Olotense*⁴, que tenia uns objectius molt semblants als de la nova entitat,

●
³ *Revista Olotense* 16/12/1877.

⁴ La *Revista Olotense* es comença a publicar el 13 de maig de 1877.

justament es subtitulava “*semanario de ciencias, artes, agricultura, industria y comercio*” i ja en el primer número es brindava a fer de portaveu del *Centro Artístico* i de *Fomento*. L’editava Marià Bassols i Prim i s’imprimia a la Impremta Bonet. El mes de maig de 1878, la *Revista Olotense* va patir els primers problemes econòmics i va proposar a la junta de *Fomento* que assumís la publicació i la transformés en el seu portaveu oficial. La idea va ser desestimada en primera instància, tot i que es va decidir fer una aportació econòmica per assegurar la seva continuïtat, a canvi de disposar d’un espai on expressar-se⁵. La injecció no va ser suficient i el mes de novembre va passar a ser, definitivament, portaveu de *Fomento*, modificant el disseny de la revista i amb un nou subtítol: “*órgano de la Asociación de Fomento de Olot y su partido*”.⁶

La *Revista Olotense* no va tenir mai bona sintonia amb l’alcalde d’Olot i també soci de *Fomento*, Pere Basil. El juliol de 1877, en el número 11, es queixava que l’ajuntament no els deixava publicar les actes municipals “los vecinos *no comprenden a que conveniencia pública responde el que aquellos documentos estén tan al abrigo de los aires de la publicidad*”. Quatre mesos després, el setmanari va enfrontar-se directament amb l’alcalde i va estar a punt de ser clausurat. Va publicar un breu dient que l’alcalde havia nomenat el secretari municipal i al número següent se’n va desdir. La premsa de Girona, *La Lucha*, es va fer ressò de la notícia afegint que l’alcalde volia amagar que havia nomenat el secretari sense tenir competències per fer-ho. Aleshores el setmanari va explicar perquè havien rectificat la informació donada: “*El Sr. Alcalde D. Pedro Basil, tuvo á bien demandar en acto de conciliación y en amenaza de causa criminal al Administrador de nuestro modesto periódico, quien por deferencia á la autoridad local, y para evitar ciertas susceptibilidades cedió á la exigencia de la rectificación*”.⁷

El mes de juny de 1878, la mala relació entre *Fomento* i l’alcalde es va agreujar després que la *Revista Olotense* publiqués l’exposició que *Fomento* havia fet arribar a l’ajuntament on es denunciava que els obrers vivien en la misèria i que els carrers d’Olot estaven plens d’indigents demanant caritat i s’acusava l’ajuntament de “*inacción y indolencia*” i de fer obres de “*ornato*” innecessàries, alhora que reclamava solucions urgents.⁸ L’alcalde va reaccionar amb gran virulència contra la junta de *Fomento*, acusant-la no només de no fer res de profit sinó de causar problemes i complicar les gestions municipals. Posava com exemple que

⁵ AMOC. Acta de *Fomento* 24 de juny de 1878.

⁶ AMOC. Acta de *Fomento*. 12 de desembre de 1878. Fer la *Revista Olotense* costa 80 ptes/mes.

⁷ *Revista Olotense*. 25/11/1877.

⁸ AMOC. Acta de *Fomento* 26 de juny de 1878.

el comportament groller que *Fomento* havia tingut amb el Marquès de Vallgornera havia fet retardar la construcció de la carretera de Sant Joan de les Abadesses. També reivindicava la seva gestió municipal relacionant les principals actuacions municipals: havien aconseguit una subvenció del govern per auxiliar les famílies més necessitades, havien pogut començar les obres de la carretera de Sant Joan que donava feina a molts jornalers, havien aconseguit condonar el deute de consums dels anys de guerra i havien cobrat el Crèdit Joan Deu per cobrir les despeses del Batalló de Guies Federals format durant el conflicte armat per defensar la vila d'Olot. I justificava les despeses en festes argumentant que eren necessàries perquè feien venir gent de fora, que sempre porta riquesa. El conflicte no va anar a més, perquè la junta va decidir no contestar i centrar-se en els seus projectes, principalment el tren.⁹

El trencament definitiu entre l'alcalde i *Fomento* es va viure l'estiu de 1879, tan bon punt l'alcalde va prendre possessió del nou mandat a l'Ajuntament. Immediatament va ordenar segrestar l'exemplar de la *Revista Olotense* número 114 que havia de sortir el 7 de juliol i va imposar una multa a l'editor de 250 ptes.

Fullejant la revista no es veu cap raó política que ho justifiqui. Únicament publica un breu anunciant la seva reelecció: "*Muy equivocados andaban los que, atribuyendo a D. Pedro Basil una completa carencia de simpatías, aseguraban no volvería a empuñar la vara de alcalde, pues ha sido honrado con la reelección de tan distinguido cargo. ¡que la justicia guie sus actos!*". La raó oficial pel segrest era purament tècnica: haver presentat a censura prèvia de l'alcalde dos exemplars enlloc de quatre com marca la normativa.¹⁰

La junta de *Fomento* es va reunir d'urgència imbuïda d'una gran perplexitat i estranyesa, donat que l'alcalde, Pere Basil, era en aquell moment vicepresident de *Fomento*. La majoria de vocals era partidària de cercar una solució amistosa, ja que considerava que una entitat com *Fomento* no es podia permetre estar enfrontada amb la primera autoritat local. Però d'altres, com el director en aquell moment de la *Revista Olotense*, Pere Carrera, eren més escèptics atès que el dia anterior ja havia intentat parlar amb l'alcalde sense cap resultat. El més radical era Pere Reixach que va proposar fer un vot de censura al vicepresident de l'entitat i alcalde.¹¹ Finalment, es va decidir formar una comissió que s'havia de reunir amb l'alcalde i convocar una assemblea general d'associats. La junta general es va celebrar el 9 de juliol. La comissió va informar que l'única transacció que

●
⁹ AMOC. Acta de *Fomento* 2 i 9 de juliol de 1878.

¹⁰ *La Unión*. 2/8/1879.

¹¹ AMOC. Acta de *Fomento* del 7 de juliol de 1879

havia acceptat l'alcalde era que la revista publicqués una confessió dictada per ell. Quan l'assemblea va conèixer els termes de l'escrit es va armar un gran guirigall entre els que consideraven que l'escrit "*denigrava la dignitat de l'entitat*" i els que volien acceptar l'acord. La presidència va decidir suspendre la reunió i reprendre-la l'endemà "més sossegadament". La nova assemblea va escollir una nova comissió negociadora que no va aconseguir convèncer l'alcalde de retirar la multa imposada a l'impressor. El 18 de juliol la *Revista Olotense* va tornar a sortir al carrer, amb un nou impressor de Girona i coordinada per Josep Estela. Tot i que inseria una breu nota explicativa on manifestava la intenció de continuar sortint cada setmana, el setmanari es va deixar de publicar el mes de novembre sense donar cap explicació. El darrer exemplar, però, recollia un article en contra del caciquisme publicat en un diari de Barcelona.

En aquest moment de crisi i confrontació va veure la llum un nou setmanari *La Locomotora*, que tenia com a objectiu donar suport a l'actuació municipal i fer de contrapès a la *Revista Olotense*. No coneixem tots els membres de la redacció perquè no la varen publicar mai i molts signaven amb pseudònim, però n'eren col·laboradors habituals el plater Ildefons Igual i el polític liberal progressista Alexandre de Roca. Significativa és la presència d'Ildefons Igual, que el novembre de 1877 signava una nota de la Junta Directiva de *Fomento* com a secretari en funcions¹². Estem, doncs, clarament davant d'un trencament de *Fomento*, més personal que no pas ideològic. Referma aquesta idea, que *La Locomotora* es subtitulés també com a "*Semanario de Fomento del Distrito de Olot*" i en el seu primer exemplar donés les gràcies a les juntes i als socis de *Fomento* per haver impulsat el projecte de portar el ferrocarril fins a Olot, encara que immediatament després fes incís en què l'entitat havia estat sotmesa a constants crisis que no li permetien tirar endavant els projectes i se'n feia portaveu: "*Reciban pues todos, nuestros más sinceros plácemes y sepa el país desde hoy, que la construcción del tan deseado ferrocarril olotense no es un proyecto ridiculo, sino un proyecto cuya realización inmediata depende tan solo de que los esfuerzos hechos hasta ahora continúen siendo secundados por todos los verdaderos amantes de la prosperidad de la comarca Olotense*". Tres setmanes després publicava un text on posava *Fomento* com l'exemple del que havia de ser la política: defensar els interessos locals i "*abandonar las más antiguas y arraigadas personalidades, el fanatismo de las enconadas preocupaciones políticas, vinculándose con admiración y encanto, fraternizar y reunirse como un solo*

●

¹² *Revista Olotense* 18/11/1877

hombre y deliberar en familia al blanco, al negro, al amarillo y al colorado”¹³. Tot i això, quan l’ajuntament va segrestar la *Revista Olotense*, molts subscriptors de *La Locomotora* es varen donar de baixa i varen retornar-la als editors considerant-los corresponsables del segrest. Aleshores, la redacció va publicar una nota on negava que estigués subvencionada per l’administració i es mostrava favorable a la llibertat de premsa. Tot i aquest solt, quan es va tornar a publicar la *Revista Olotense*, varen inserir una nota justificativa del segrest. Després de donar-los la benvinguda els aconsellava “*mucha prudencia si quieren ahorrarse percances, en estos tiempos en que los socialistas, ocultos con la máscara de la Internacional y el nihilismo, obligan a los gobiernos a hacer respetar el principio de autoridad, harto frecuentemente atacado por perturbadores de oficio, por cándidos inconscientes y por pequeños egoístas que no titubean en fomentar discordias, con tal que puedan ridiculizar las autoridades legalmente constituidas. Como la Asociación que se titula órgano de la Revista, puede siempre que guste utilizar nuestras columnas, pero si se continua como tal vez ocurre ahora empleando los fondos de Fomento en publicaciones que ridiculizan la autoridad comprenderos claramente donde se quiere ir a parar*”. *La Locomotora* no va tornar a veure la llum pública.¹⁴

L’associació *Fomento* no només va sobreviure a la confrontació amb l’alcaldia sinó que, en certa mesura, va sortir victoriosa de la pugna. L’alcalde, Pere Basil va ser cessat poc temps després, el març de 1880¹⁵, i el seu substitut, Valentí Masdexexàs, va normalitzar les relacions. *Fomento* va continuar treballant en els seus projectes, principalment fer arribar la telegrafia i el ferrocarril fins a Olot.

La primavera de 1881, va promoure l’organització d’un míting proteccionista, en el marc de la campanya iniciada per la patronal catalana *Fomento del Trabajo Nacional* per exigir la derogació de la base cinquena de la llei Aranzelària que permetia l’entrada de produccions estrangeres. El míting es va preparar en els salons de l’associació i els seus socis varen ocupar els principals llocs de la comissió organitzadora. La presidia l’empresari Josep Esquena, el secretari era l’advocat Ramon Torras i hi estaven representats tots els sectors econòmics

●

¹³ *La Locomotora* 26 de juny de 1879.

¹⁴ *La Locomotora* 4 d’agost de 1879

¹⁵ Diari Català de 20 de març de 1880. Diu que l’alcalde s’havia oposat de manera decidida contra el tren i al final havia presentat la dimissió. Afegeix que la població ho desitjava tant que ho va celebrar amb correbous i amb música i balls.

del districte, fins i tot els obrers representats per Gervasi Ortiz i Pere Pla¹⁶. El miting es va celebrar a la plaça Major d'Olot el 19 de juny de 1881 i va ser un èxit esclatant, que va consolidar l'associació. Si l'havien fundat 50 socis i un any després tenia 123 socis, el 1881 ja n'eren 150¹⁷. El 1882 *Fomento* es va traslladar al carrer Clivillers, ocupant part dels salons que tenia arrendats el cafeter Pere Pujolar, però l'entitat no va transformar-se en un Casino i l'assistència dels socis a les activitats de *Fomento* era més aviat escassa¹⁸. La fallida de l'empresa que havia de portar el ferrocarril fins a Olot, on molts socis de *Fomento* havien invertit sumes importants, va suposar, de facto, el final de les seves activitats. Tot i així, va subsistir, com a mínim formalment, fins que el 1887, quan l'associació va ser desallotjada del cafè pel propietari del local que el va cedir al naixent Centre de Catòlics.

El Tornisme

Les eleccions del bienni 1881-82 varen tornar a desestabilitzar la vida social i política del districte. Per evitar que el govern tornés a elegir un alcalde que no fos ben rebut per les classes benestants olotines, com havia passat amb Pere Basil, una "*Comisión nombrada por la Junta general de electores de esta villa*" va elaborar una candidatura electoral amb la pretensió que els electors la votessin.¹⁹ Però, el dia de les eleccions, només varen ser escollits sis dels set proposats. El liberal Alexandre de Roca, que no era a la llista proposada, va tenir més vots que Esteve Pujol i va poder ocupar un lloc al consistori. Fet que va permetre que el govern de l'Estat, que per primera vegada des de la Restauració de la Monarquia era liberal, el nomenés alcalde. Una elecció que no va ser gens ben rebuda pels sectors conservadors i que feia preveure noves dissensions municipals. El mateix dia de la presa de possessió, el setmanari *El Olotense* ja reclamava unitat: "*no pierdan nunca de vista las justas aspiraciones del pueblo, marchando siempre*

¹⁶ *El Olotense*. 27 de març de 1881. President, Josep Esquena; vicepresidents, Joaquim Vayreda i Ignasi Pla de Brugada; dipositari, Rafel Soler; tresorer, Pere Carrera; comptador, Joaquim Casabó; secretaris Ramon Torras i Marià Bassols, i vocals, Valentí Masdexexàs, Pau Soler, Joan Capdevila, Josep de Solà-Morales, Josep Porxas, Joan Casabó, Pere Dusol, Llorenç Sala, Gervasi Ortiz i Pere Pla.

¹⁷ *El Olotense*. 18 de desembre de 1881. Joaquim Danés a la Història d'Olot. Volum XXV. Vida social. Edicions Municipals. Olot. 2002, diu que el 1878 tenia 2500 socis i el 1879, 3000. No hem pogut contrastar aquestes dades, però ens semblen molt exagerades.

¹⁸ *El Olotense*. 13 de març de 1881.

¹⁹ AMOC. 8 de maig de 1881. "Joaquim Vayreda, Hacendado, Pere Carrera Homs, Hacendado, Ramon Torras, Abogado y propietario, Joan Puig i Fontfreda, propietario y del comercio, Esteve Pujol, Maestro de obras, Miquel Pascual, Propietario y del comercio, Valentí Masdexexàs Hacendado y Joaquim Casabó Hacendado.

unidos y compactos hacia tan saludables objetivos”.²⁰ Tot i les pors inicials, la política municipal va funcionar raonablement bé. El conflicte va sorgir en les eleccions de diputats estatals i provincials, ja que la influència de l'alcalde va permetre que el districte elegís un diputat del partit liberal, el periodista madrileny i director del diari *La Mañana*, Pedro Diz.

A les següents eleccions municipals de 1883, els sectors conservadors varen tornar a proposar una candidatura d'ordre formada per persones honrades i *“ajenos completamente a toda mira y propósitos políticos”*.²¹ Aquesta vegada, però, només varen poder col·locar un regidor, Ramon Quintana. Els altres cinc regidors elegits eren del partit liberal. El febrer de 1884, quan el partit conservador va arribar al govern de l'Estat, el govern va suspendre l'alcalde²², acusat de coaccions electorals en les eleccions provincials i, un mes després, va cessar a tot l'Ajuntament de majoria liberal per haver *“incoregut en diverses infraccions de la llei municipal vigent i per negligència greu per l'incompliment d'importants serveis”*.²³ En el seu lloc, el governador civil va nomenar un ajuntament de real ordre encapçalat, novament, per Pere Basil. Decisió que va desagradar tant als liberals com als conservadors. A partir d'aquí, la política olotina es va polaritzar i va entrar, progressivament, en una dinàmica autodestructiva que va acabar afectant molt negativament la vida social. Denúncies contra ciutadans per calumniar l'ajuntament inter²⁴, requeriment de l'alcalde destituït contra alguns regidors del seu ajuntament per les consideracions que havien fet²⁵ llistats a favor dels candidats a Diputat a Corts liberal i conservador...

A les eleccions municipals del maig de 1885 es varen enfrontar els regidors de l'ajuntament de real ordre, amb Alexandre de Roca i els regidors liberals destituïts. Una Comissió electoral d'oposició va distribuir un pamflet, escrit en català, on es recordava que tan bon punt l'ajuntament liberal va prendre possessió *“no tardaren l'enveja i d'interès polític en llençar sobre ells al·lusions calumnioses, sospites de desfalcs, censures atrevides, que en llarg temps no s'han*

●
²⁰ *El Olotense* 3 de juliol de 1881.

²¹ AMOC. Pamflet electoral “a los electores del distrito municipal de Olot” signada per una cinquantena de ciutadans de tendència conservadora. L'obre Joaquim Vayreda, Ramon Torras, Joaquim Casabó i Lluís Bolós i la tanca Josep de Solà Morales.

²² AMOC. Correspondència. Carta del Governador datada a 23 de febrer de 1884. L'endemà, Alexandre de Roca va distribuir un pamflet anunciant que havia estat suspès. Dóna a entendre que ha estat inspirat pel candidat a diputat a Corts pel districte, Marquès de Aguilar.

²³ AMOC. Correspondència 1884. Carta del Govern Civil a l'alcalde.

²⁴ AMOC. 7 d'abril de 1884, han obert causa criminal contra Francesc Espígul, Francesc Rius i Joan Castanyer per calumniar la corporació presidida per Joaquim Casabó.

²⁵ AMOC. 11 de setembre de 1884.

pogut condensar ni justificar en el terreny de la realitat” i afegien que “*per més se’ls ha volgut mal, per mes que en son perjudici s’ha comptat amb la protecció d’autoritats superiors, han esperat tranquils els resultats dels treballs enemics*” i res han pogut demostrar.²⁶ Les eleccions, molt poc concorregudes (els candidats més votats varen treure un màxim de 72 vots), les va guanyar el partit conservador, ocupant totes les vacants. Els interventors liberals varen impugnar les eleccions per incompliment de la llei municipal²⁷ i l’alcalde electe i el síndic municipal varen denunciar el candidat Alexandre de Roca, Joan Deu, Pere Carre-ra i Pau Soler Giralt per injúries.²⁸ Joan Deu també va ser multat pel governador amb dues multes de 500 ptes per haver publicat un article calumniós a la premsa barcelonina²⁹.

El març de 1886 el Govern Civil va reposar els regidors elegits a les eleccions de 1883 i cessats l’any següent pel governador, quedant un consistori format la meitat pels electes a les darreres eleccions i l’altra meitat pels reposats. El juliol de 1886 varen declarar nul·les les eleccions municipals de 1885 i Alexandre de Roca va recuperar l’alcaldia. Les eleccions de 1887 es varen celebrar amb candidatura única de signe liberal, ja que l’oposició conservadora no hi va participar. Aquest fet va calmar una mica els ànims, però la fractura entre liberals i conservadors era ja definitiva. En tota la restauració no tornaran a confluir. Els liberals concorreran a les eleccions o bé sols o amb els grups d’esquerra emergents (republicans, demòcrates, obreristes) i els conservadors ho faran amb carlins i regionalistes, en candidatures anomenades, sovint, catòliques. En cap cas hi haurà una confrontació entre dinàstics i reformistes, com va succeir en altres poblacions. Ni tan sols quan es va formar la Solidaritat Catalana.

El Centre Catalanista

El fracàs de la reforma federal d’Espanya que va impulsar el govern de la Primera República va convèncer àmplies capes de la població espanyola que la viabilitat de l’Estat Espanyol només quedaria assegurada si comptava en el seu

²⁶ AMOC. Efimers. Pamflet electoral signat per la comissió electoral d’oposició, impresa a la impremta de N. Planadevall i datada a Olot el 1r de maig de 1885.

²⁷ AMOC. Els liberals varen presentar recursos a tots els col·legits electorals, demanant la nul·litat del procés, perquè l’ajuntament no va distribuir els candidats en funció del cens sinó de manera homògena. Dos candidats per col·legi.

²⁸ AMOC. Correspondència. 10/8/1885 El jutge Marià Bassols demana a l’ajuntament antecedents dels processats. El 21 el jutjat no accepta els advocats dels acusats... El 20 de setembre imposen multa a Joan Deu per un article publicat difamador del Governador Civil.

²⁹ Aquest article no l’hem pogut trobar. Només referències a la imposició de multa (la correspondència 20/9/1885) i els recursos de Joan Deu (1/10/1885) i desestimació de recursos (16/10/1885).

sí amb una sola unitat política, una sola nació amb la qual s'identifiquessin tots els ciutadans de l'Estat. Per aconseguir aquesta unió calia, abans, la uniformització de costums, lleis i idiomes. La Constitució de 1876 ja va posar les bases d'un Estat centralitzat i uniforme, de matriu castellana, però en el seu redactat no quedava clar si els codis civils de les nacions de l'antiga Corona d'Aragó eren vigents. El 20 d'octubre de 1881 el ministre de justícia va presentar un projecte de Codi Civil, basat en la tradició castellana, que pretenia substituir, progressivament, els codis territorials, que quedaven com a supletoris en allò no legislat. L'església catòlica, els advocats catalans, gran part de la societat civil i molts dels seus diputats s'hi varen oposar amb energia durant anys. Però no va ser fins a l'any 1889 que la protesta va prendre un caire popular. La campanya la va iniciar, el mes de febrer, el Centre Escolar Catalanista, una petita entitat adherida a la Lliga Catalanista, que va fer una crida a mobilitzar-se a través de la revista La Veu de Montserrat.

Olot es va afegir a la campanya el 30 de maig convocant una manifestació i un míting de protesta. *“Nostre contrada s'ha contentat fins ara en la protesta de ses lletrats però no basta; la pàtria de l'immortal Fontanella no pot restar silenciosa quan es tracta de destruir la font de nostres grandeses passades i la fama del mes Il·lustre fill. La vila d'Olot no pot comparèixer muda en assumpte de tan vital interès i per això els que subscrivim desitjosos que nostre vila no quedi ressegada i ocupi entre les primeres de Catalunya lo lloc que li correspon”*. La crida l'encapçalava el delegat local de la Lliga Catalanista, Joaquim Vayreda, i la signaven representants del *Círculo Olotense*, de la *Industria y Comercio*, *Centro de Católicos*, *Centro Fontanella*, *Centro Tradicionalista*, el setmanari *El Olotense*, Institut Català de Sant Isidre, Lliga Agrària i les corals *El Laurel* i *La Violeta*. L'ajuntament, el diputat provincial Joan Montsalvatge i el rector de Sant Esteve es varen adherir a la convocatòria posteriorment. No comptava, però, amb el suport ni dels republicans ni de les organitzacions obreres ni dels partits dinàstics.

L'acte va consistir en una manifestació multitudinària des del parc Vell fins a la plaça Major, on es varen llegir les adhesions i prengueren la paraula el president de la Comissió Organitzadora, Joaquim Vayreda; el president del Centre de Catòlics, Josep Saderra; el farmacèutic i redactor del setmanari *El Olotense*, Joan Fajula; un representant del Centre Català de Manlleu; un representant de la Lliga Catalanista, i l'escriptor i juriconsult, Josep Pella i Forga. Acabat el míting, les corals varen cantar cançons patriòtiques, mentre la Comissió Organitzadora passava per l'ajuntament a lliurar, a l'alcalde, un telegrama dirigit a la Reina que deia *“reunidos seis mil catalanes de la Villa de Olot y pueblos vecinos y muchas sociedades con sus estandartes, habiéndose adherido comisiones y personalidades de Cataluña y provincias vascongadas, suplican a SM la reforma del Código civil que desorganiza la familia catalana”*. Acte seguit l'organització va convidar

els oradors, autoritats i delegacions forasteres a un banquet al Teatre Principal. Va ser justament en els brindis del final del convit, que Josep Reixach va proposar constituir, a Olot, un Centre Català, “cuya idea fue coronada con aplausos, mereciendo la aprobación de la concurrencia”³⁰

L'agost de 1889, el govern va autoritzar que s'establís, a Olot, un *Centro Catalanista*³¹, promogut per Joaquim Vayreda, Ramon Bolós i Francesc Montsalvatge.³² Tot i que el nom podria induir a engany, no es tractava d'una entitat política de signe regionalista sinó només d'una societat de foment del districte i defensa dels valors tradicionals (costums, religió, llengua). Per això, els estatuts només definien que serà una “*Sociedad de Fomento, mejora y defensa del país*”, a imatge i semblança del que havia estat l'antiga *Sociedad de Fomento*, però amb la prevenció de no entrar, en cap moment, en el debat polític i partidista, que és el que l'havia fet fracassar. Pau Casabona, catalanista de primera hora, que havia estat el coordinador en el districte de les adhesions al missatge lliurat a la Reina el 1888, és ben clar quan felicita Joaquim Vayreda per la iniciativa de crear aquest centre:³³

(...) dir-vos que la dignitat més gran que el combat més dur i profiat que hauréu de sostenir per acabar-la amb gloria és el repel·lir les investides furioses a vegades i manyoses altres d'aqueix dimoni anomenat política que tot ho ha traslocat, tot ho corseca i ha estès com boira asfixiant sobre nostra terra. Si sabeu tancar-li i barrar-li ferm la porta perquè no entri dins de casa, eixa prosperarà enmig d'una pau i concòrdia santes, més ¡ai del dia que li deixeu penetrar-hi! Que llavors ja us puc ben assegurar s'esfondrarà la casa i quedarà esbocinada i soterrada entre runes l'hermosa bandera que acabeu d'arborar. No deixeu mai el garbell de la mà i manegeu-lo amb acció i decisió: ¿que hi fa que ara no siga nombrosa vostre família, si ella és ben unida i dirigida i treballa amb delit? Ja anirà creixent i am lo temps tornarà a recobrir els camps i vinyes que li han robat. Fa molts anys que soc catalanista i miro amb fàstic tots els partits polítics que arruïnen nostre país més com per desgràcia érem pocs en aquesta comarca no ens calia viure tristos i aïllats esperant amb paciència i fe que es reunís la fa-

³⁰ *El Olotense* de 2 de juny de 1889.

³¹ Joaquim Danés a *Història d'Olot* volum XXV, pàg 256 diu que el Centre Catalanista es va fundar el 1887. No n'hem trobat cap evidència. Margarida Casacuberta i Lluís Rius reproduïxen aquesta data a *Els Jocs Florals d'Olot (1890-1921)*, de l'Editora de Batet, Olot 1988.

³² AMOC. Correspondència. El Govern Civil comunica a l'alcalde que examinats els estatuts, la *Sociedad de fomento, mejora y defensa del país*, que amb el nom *Centro Catalanista* volen crear Joaquim Vayreda, Ramon Bolós i Francesc Montsalvatge, s'ajusta a la llei.

³³ AMOC. Col·lecció Casabona. Carta datada a Maià de Pau Casabona a Joaquim Vayreda. De novembre de 1889.

mília en consell i resolgués reconstruir nostre antiga casa pairal i gràcies a Deu aquest dia ja ha arribat i essent vosaltres part de la Junta de nostres directors, vos oferesc mon pobre concurs en tot quant pugui per a la dita instauració i me consideraré afortunat si hi aportó amb utilitat una sola pedreta”.

A les eleccions de novembre de 1889, el Centre Catalanista, a través del seu portaveu *El Olotense*, establia la seva posició en matèria electoral, que es mantindria inflexible durant tota la seva existència: “*Davant la lluita electoral no pensem que [el Centre Catalanista] hagi de donar suport a cap candidatura determinada; sols desitgem que siguin els que siguin els cridats a administrar els interessos públics no es cuidin, com s’ha dit, de fer política i sí solament de tenir una bona, recta i profitosa administració, tendint sempre a substituir l’esperit de partit que fins ara ve dominant i tant mals ens causa, per l’esperit regionalista o catalanista destinat a posar pau a casa i benestar a nostra terra, fent desaparèixer personalitats polítiques*”³⁴. Aquesta posició antipolítica, li va permetre cohesionar internament els socis i tenir una gran influència municipal en els ajuntament conservadors. El desembre d’aquell any, *El Olotense* es vantava que 6 dels 7 regidors elegits sense oposició i tres dels que continuaven eren socis del Centre Catalanista, “*tenim fundats motius per creure que no sols los expressats senyors, sinó també tots sos companys de la corporació secundaran las patriòtiques i desinteressades mires del Centre Catalanista en tot lo que las lleis vigents los hi permetin*”.

La influència del Centre Catalanista va ser, en aquests primers anys, màxima. Tant l’alcalde del bienni 90-91, Marià Bassols i Prim, com el del bienni 92-93, Nonet Escubós, eren socis del Centre Catalanista. I el seu president, Joaquim Vayreda, va ser escollit Diputat provincial el 1891. A la Junta Directiva de continuïtat, elegida a principis del 1892, trobem l’alcalde; el primer i el segon tinent d’alcalde; el jutge municipal; el diputat provincial, i representants rellevants de tots els sectors econòmics com ara els industrials Josep Esquena, Marià Vayreda, Manuel Masllorens, Joaquim Porxas i Joan Juvinyà; els propietaris, Marquès de Vallgornera, Josep M Basil, Joaquim de Trincheria i Ramon de Bolós; els banquers, Josep Saderra, Josep Montsalvatge i Pere Llosas; els comercians, Joan Reixach i Pere Oró, i els professionals liberals, Sebastià Torrent, Josep Soler, Josep Berga, Lluís Sayol i Eveli Barnadas.³⁵

●

³⁴ *El Olotense*. 24/11/1889.

³⁵ *L’Olotí* 24 de gener de 1892

Els censals

Però aquesta influència es va estroncar, de manera sobtada, per un fet secundari: els censals. El 1889, l'Estat va vendre a diverses entitats bancàries un grup de censals desamortitzats perquè els cobressin. Aleshores, sectors catòlics i catalanistes, encapçalats per La Renaixença, varen iniciar una campanya contra el pagament d'aquests censals argumentant que eren propietat privada i que l'Estat no tenia dret a cobrar-los. Es proposaven dues “*línies de conducte*”: primera, que ningú els comprés i segona, que en cas de presentar-se alguna demanda, els advocats es neguessin a defensar aquells que reclamaven els cobraments. Apel·laven al deure moral i a la religiositat catòlica: “*podrá usted apreciar la imperiosa necesidad y deber moral que las personas cristianas del partido judicial de Olot tienen de emparar a los que están puestos en tribulaciones por los censales reclamados*”³⁶. A Olot, el promotor d'aquesta campanya va ser l'advocat Marcial de Trincheria, un dels afectats pel pagament de censals. A finals de gener i primers dies de febrer de 1892, va donar dues conferències sobre la transmissió de censals. La primera, al local del Centre Catalanista, on va distribuir diversos fulls explicatius, va convocar tots els afectats a una reunió per coordinar la resposta i va demanar a *L'Olotí* que es fes ressò de la iniciativa³⁷.

Josep Montsalvatge, tresorer del Centre Catalanista, recentment elegit i membre de la família Montsalvatge, propietària de la banca Hijos de J. Montsalvatge, que era l'entitat que havia comprat els censals desamortitzats de la comarca i en aquell moment els estava intentant cobrar, va dimitir immediatament i es va donar de baixa del Centre.³⁸ No sabem quanta gent més el va seguir: Només que l'impressor de *L'Olotí*, Joan Bonet, es va negar a publicar articles referents als censals. Lluny d'afluïxar, *L'Olotí* es va passar a editar a la impremta de Narcís Planadevall³⁹ i va publicar una ressenya de La Renaixença sobre els censals molt clarificadora. Passats uns dies, va exposar la posició oficial del Centre Catalanista, més conciliadora: “*la qüestió actual la considerem com a fruit procedent més o menys directe del gran desgavell que en tots los rams ha portat la malaurada marxa qu'en Espanya ve desenrotllant lo sistema centralista que combatem*”, es desvinculava de la crítica a la banca “*Si la raó social «Hijos de J. Monsalvatje»*

³⁶ AMO. Fons Família Casabona. Imprès de Marcial de Trincheria a Pau Casabona, datada a Girona 14/2/1892.

³⁷ AMO. Fons Família Casabona. Imprès signat per Marcial de Trincheria i dirigit a Pau Casabona, datat a Girona el 4/2/1892.

³⁸ *L'Olotí* 7 de febrer de 1892. El seu lloc el va ocupar el secretari Josep Maria Basil i va ser nomenat secretari Francesc Isamat.

³⁹ *L'Olotí* 14 de Febrer de 1892.

creu portar entre mans un negoci completament legal i decent amb la compra de censals a l'Estat, no s'incomodi amb L'Olotí que res l'hi ha dit fins ara" i reafirmava que continuarien *"amb la divisa lo que no voldries per tu, no ho vulguis per ningú"*. Durant els mesos successius varen circular uns quants fulls volants sense signar defensant la venda dels censals que no varen fer més que aprofundir la crisi. *L'Olotí* va atribuir les dues primeres al fundador del Centre Catalanista, ja donat de baixa, Francesc Montsalvatge, amb un sarcàstic comentari: *"La nota còmica de la setmana va ser la fulla de Francisco Montsalvatge"*⁴⁰, però pocs dies després en sortia una altra signada per l'advocat Ramon Torras, que en reclamava l'autoria, i es reafirmava en la legalitat de la qüestió i la conveniència de la venda.

Paral·lelament a la polèmica dels censals, el Centre Catalanista va viure una nova polèmica. El 6 de gener 1892 va circular per Olot un pamflet, titulat "A D. Joaquín Vayreda, Presidente del Centro Catalanista de esta Villa", imprès a la Impremta Bonet i signat amb el pseudònim "varios catalanes", que amagava l'advocat carlista Ramon Torras. En un escrit molt llarg i retòric acusa el Centre Catalanista de perjudicar els interessos de la indústria i el comerç català, amb la línia de confrontació amb els castellans que segueix *L'Olotí*. *"Ven en cada castellano un enemigo de nuestra prosperidad, con ser en extremo injusta, es al propio tiempo altamente funesta para la causa que con tanto ahinco defienden"*. De fet, es tractava d'una rèplica a un parell d'articles publicats a principis d'any pel setmanari catalanista que contraposava els catalans i els castellans.

Aquest doble malestar amb el Centre Catalanista, va afavorir que, el mes de juliol de 1892, veiés la llum un nou setmanari, *El Eco de la Montaña*, escrit en castellà i imprès a la impremta de Joan Bonet, que farà de portaveu d'aquest nou grup conservador que es va cohesionar enfront del Centre Catalanista. Els seus caps visibles seran la família Montsalvatge, agreujats pel tema dels censals, i tots els sectors vinculats d'una manera o altra amb la banca (Nonet Escubós, Josep Saderra, Pere Llosas...) i Ramon Torras, un advocat carlí que essent un dels promotors del míting pel codi civil català no havia trobat el seu lloc dins del Centre Catalanista. A les eleccions municipals de 1893 aquest grup va presentar una candidatura, formada per Francesc Montsalvatge, Ramon Torras, Marc de Roca, Rafel Visa i Pere Aumallé, que va derrotar la candidatura independent que impulsaven el Centre Catalanista i *L'Olotí*. La victòria del nou grup va ser rotunda. *"La derrota sufrida aquel día en los comicios, no debe lastimar; pues, a los personalmente derrotados, sino a sus patronos de tras cortina, que desconfiando*

●
⁴⁰ *L'Olotí* 13 de març de 1892.

tardíamente de su decantada popularidad é influencia, no tuvieron siquiera el valor del sacrificio y prefirieron que otros fuesen los sacrificados".⁴¹ Aquest grup acumulà el poder polític local durant un parell de dècades. Saderra fou l'alcalde en el bienni 1891-93 i 1900-01; Torras, del 1894-97 i 1906-08; Montsalvatge, del 1898-99, i Escubós, del 1904-05. El 1898, el carlí Pere Llosas va ser escollit diputat provincial, càrrec que va mantenir fins que el 1907 va ser elegit Diputat a Corts. Des d'aleshores va controlar fèrriament l'activitat política del districte.

L'escissió del sector més polític del Centre Catalanista, va deixar l'entitat en mans del sector més cultural, més idealista, més emocionalment catalanesc, però menys interessat en el dia a dia de la política local. Els nous homes forts del Centre varen passar a ser, juntament amb Joaquim Vayreda, Josep Esquena, Josep M Basil, Francesc Isamat, Lluís Sayol, Candi Torrent, Josep Berga Boada, Celestí Devesa, Josep J Sacrest, Josep Soler... A partir d'aleshores les activitats del Centre Catalanista es varen concentrar més en la reivindicació folklòrica catalanista: homenatge a Miquel Blay⁴², campanya per aixecar una estàtua a Joan Pere Fontanella⁴³, participació en Gran Festa Catalana del trasllat de les restes de Guifré el Pilós i de Berenguer III i compromís de construir una urna per guardar les restes del comte Tallaferro de Besalú⁴⁴, oposició a donar un carrer a Isabel II⁴⁵, adhesió al Missatge al Rei Jordi I de Grècia,⁴⁶ etc. *L'Olotí*, ara dirigit per Josep M Basil⁴⁷, va difondre, amb profusió, les tesis regionalistes de la Unió Catalanista, publicant una sèrie d'articles de Joan Permanyer, i es va desentendre de l'actualitat més local. La nova línia del Centre Catalanista es va consolidar amb el trasllat de la seu social des del petit local del Firal fins al carrer de la Clavaguera, ara Serra i Ginesta, a tocar de la Plaça Major i el carrer de Clivillers, en un local a peu pla, on varen obrir una sala de lectura que disposava de les revistes i diaris catalanistes.⁴⁸ La mort, el novembre de 1894, de Joaquim Vayreda no va alterar la línia del Centre Catalanista. La presidència va passar a mans de l'empresari Josep Esque-

●
⁴¹ *El Eco de la Montaña* 26 de novembre de 1893.

⁴² *L'Olotí*. Els números del mes de març de 1893 primer anuncien i després ressenyen els actes.

⁴³ AMO. L'Ajuntament forma una comissió mixta entre regidors i socis del Centre Catalanista, que fa un encàrrec a Blay; però es desenten de fer cap aportació econòmica. L'estàtua va costar 800 duros, però es va guardar en el museu.

⁴⁴ *L'Olotí*. A l'estiu de 1893 la Unió Catalanista i La Lliga de Catalunya van iniciar el trasllat de les despulles dels comtes catalans, El Centre Catalanista d'Olot hi va participar i va col·laborar costejant un sarcòfag on guardar les restes de Tallaferro. La varen lliurar l'any 1896 i es va sufragar amb donacions particulars.

⁴⁵ *L'Olotí*. 15/3/1896.

⁴⁶ *L'Olotí* 14 de març de 1897.

⁴⁷ *L'Olotí*. Els números que passen censura de l'alcalde els ha signat Josep M Basil, director.

⁴⁸ *L'Olotí*. Exemplars de novembre de 1894.

na i es va incorporar, a la junta, Marià Vayreda, que fins aleshores havia estat més proper al carlisme tradicional i amb el qual tornà a flirtejar més endavant. Però el Centre Catalanista ja no representava res en l'àmbit polític local. Les revistes que a partir d'aleshores es reivindicaren catalanistes, com Sanch Nova, ja no tenen un caràcter informatiu ni estan interessades en la dinàmica política local, són de caràcter més ideològic, més identitari, més costumista.

El Centre Catalanista va mantenir, en tot moment, una actitud antipolítica i contrària als partits polítics. Continuava defensant la tesi que els regidors havien de ser escollits per la seva vàlua personal, amb independència de la seva militància política. Mentre la coalició d'ordre va guanyar les eleccions, no hi va haver retrets. Senzillament, el Centre Catalanista no participava en les lluites electorals i si algun militant seu era elegit regidor, ho era per la quota d'un altre partit (Marian Vayreda va ser regidor carlista) o independents (Josep Esquena es va presentar com a independent a Diputat Provincial el 1896 tot i que no va sortir elegit). Però, quan la coalició de republicans, liberals i demòcrates va vèncer les eleccions municipals del novembre de 1901, el setmanari catòlic *El Deber* va responsabilitzar el Centre Catalanista de la derrota perquè “s'havien d'haver unit a la bona gent”⁴⁹ i en un clarificador article titulat “*Ens hem d'entendre*” avaluava l'enfrontament existent entre les dues faccions de la gent benestant i defensava que s'havia d'acabar. Els regionalistes, per la seva part, a través del setmanari Sanch Nova, varen justificar la seva no concurrència electoral amb la poca força política que tenien, “*tothom sap que aquí, si be hi ha moltíssima gent que sent la idea catalanista, no obstant el catalanisme no disposa de cap nucli de força per a imposar-se com a tal*” i contraatacava argumentant que la coalició d'ordre havia perdut les eleccions a causa dels personalismes. Asenyalant, de nou, el problema: entre els candidats hi havia Joan Montsalvatge.

Per superar la divisió, la jerarquia catòlica, a través del setmanari *El Deber*, va proposar “*La fórmula de la Unión de los Católicos*”, que establia que tots els catòlics havien de formar una única candidatura, de manera que les eleccions havien de consistir en un enfrontament entre catòlics i anticatòlics. A partir d'aleshores així es va fer, amb gran enuig dels liberals, que es consideraven catòlics i que eren titllats de no ser-ho al concórrer a les eleccions municipals fora de la candidatura catòlica. La coalició catòlica no va perdre cap elecció municipal. D'ençà la seva formació el 1904, tots els consistoris de la restauració varen tenir majoria conservadora, fet que no contradiu que els alcaldes fossin liberals o republicans, tota vegada que els nomenava, a dit, el govern.

●
⁴⁹ *El Deber* 23 de novembre de 1911.